

Avdelningen för vård och omsorg
Sektionen för vård och socialtjänst
Henrik Gouali

Socialdepartementet
10333 STOCKHOLM

En funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle

Sammanfattning

I remitterad rapport beskrivs struktur och förslag för genomförande av en ny mer effektiv funktionshinderspolitik.

SKL anser att politikområdet är mycket angeläget och flera goda ansatser presenteras i rapporten. SKL välkomnar till exempel ett tydligare mänskliga rättigheter-perspektiv och en fördjupad dialog med Regeringskansliet i funktionshinderspolitiska frågor. Rapporten har dock några avgörande brister. Underlaget saknar genomgående en förståelse för den decentralisering som kännetecknar den svenska samhällsmodellen. I förslaget till ny nationell funktionshinderspolitisk strategi görs ingen eller för liten skillnad mellan statens styrning av sina myndigheter och statens styrning av kommuner och regioner/landsting. Rapporten brister i värdesättning och hänsyn till den kommunala självstyrelsen och saknar helt en konsekvensanalys av förslagets organisatoriska, verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser för kommuner och landsting/regioner.

Av remissmissivet framgår att Socialdepartementet inte önskar synpunkter på Del 3 Prioriterade samhällsområden i MFD:s rapport. SKL kommer därför inte inom ramen för detta yttrande fördjupa sina synpunkter inom respektive samhällsområde. Remisstiden ger heller inte utrymme för ett sådant arbete. Förbundet har omfattande synpunkter på förslagen och vill med all tydlighet betona vikten av att förbundet bereds möjlighet att yttra sig över samtliga samhällsområden i särskild ordning.

Förbundets ställningstagande

Övergripande synpunkter

Personer med funktionsnedsättning har samma rättigheter som personer utan funktionsnedsättning. Funktionshinderspolitik är därför en fråga om mänskliga rättigheter. Det finns alltför många exempel på oskäligen och onödigen skillnader i ohälsa, tillgång till arbetsmarknad och utbildning mellan personer med och utan funktionsnedsättning.

SKL anser att politikområdet är mycket angeläget och flera goda ansatser presenteras i rapporten. SKL välkomnar att politikområdet får ett tydligare mänskliga rättigheterperspektiv. Förbundet tillstyrker också att funktionshinderspolitiken samordnas från det departement som ansvarar för mänskliga rättigheter, att särskilt fokus behöver läggas på problemet med insamling av statistik för uppföljning och att Regeringen och SKL föreslås ta fram en gemensam vision.

Brister i värdesättning och hänsyn till den kommunala självstyrelsen

Kommuner och landsting har en viktig roll i den svenska samhällsmodellen och ansvarar för en betydande del av det offentliga åtagandet. Regeringsformen slår också fast att den svenska folkstyrelsen förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och kommunal självstyrelse, att beslutanderätten i kommuner och landsting utövas av valda församlingar och att kommuner och landsting får ta ut skatt för skötseln av sina uppgifter. Motiven för denna decentraliserade samhällsmodell är att kommunal självstyrelse förverkligar viktiga värden för medborgarna. När frågor avgörs lokalt och regionalt har medborgarna möjligheter till inflytande över sin vardag och över den lokala och regionala samhällsutvecklingen. Närheten till den verklighet som besluten rör ger människor möjlighet att delta i såväl samtal om avvägningar och prioriteringar som praktisk problemlösning. Ett brett ansvar för kommuner och landsting möjliggör en helhetssyn på hur olika behov och rättigheter ska kunna tillgodoses utifrån befintliga resurser.

Vidare innebär ett decentraliserat ansvar att en effektiv verksamhet kan formas utifrån varierande lokala och regionala förutsättningar. Genom den lokala och regionala representativa demokratin har de beslut som fattas och de prioriteringar som görs en medborgerlig förankring. Europarådets konvention om kommunal självstyrelse och EU:s subsidiaritetsprincip är uttryck för samma grundsyn.

I förslaget till ny nationell funktionshinderspolitisk strategi görs ingen eller för liten skillnad mellan stat och kommun, landsting/regioner vad avser statens styrning, mål och uppföljning. Kommuner och landsting har egna politiskt förankrade funktionshinderspolitiska strategier eller program som rapporteras till fullmäktige. En kommuns, en regions eller ett landstings regions arbete för ökad delaktighet och

tillgänglighet utöver den nivå som anges i lagstiftning bör därför utvärderas utifrån lokala prioriteringar och målsättningar.

En ny statlig funktionshinderspolitik måste för att vara effektiv och ändamålsenlig fullt ut erkänna det grundlagsskyddade kommunala självstyret och vara inriktad på att stödja kommuner, landsting och regioner (bottom-up) att uppnå sina egna politiskt beslutade målsättningar.

Rapporten saknar helt en konsekvensanalys av förslagets organisatoriska, verksamhetsmässiga och ekonomiska konsekvenser för kommuner och landsting/regioner.

Tväarsektoriellt utvecklingsarbete

Förslaget till ny funktionshinderspolitik utgår ifrån den klassiska förvaltningsstrukturen med sina stuprör. Förvaltningsstrukturen har sina brister och förtjänster. En av bristerna är att den inte är uppbyggd för att hantera komplexa samhällsutmaningar som kräver helhetssyn och förmåga att arbeta över såväl politikområden som huvudmannagränser och verksamhetsgränser. Eftersom funktionshinderspolitiken är tvärasektoriell behöver också utvecklingsarbete med all nödvändighet också ske tvärasektoriellt, exempelvis genom att flera myndigheter och andra aktörer ges uppdrag att arbeta tillsammans i en särskild fråga. Det förslag som nu remitterats möter inte dessa behov och utvecklingen på politikområdet riskerar därför att förbli suboptimal.

Nytt nationellt mål

Förslag 1. SKL välkomnar att MR-perspektivet stärks och att konventionen om mänskliga rättigheter lyfts upp. SKL vill påminna om att även Europarådets konvention om kommunal självstyrelse behöver tas hänsyn till.

Ny inriktning på arbetet

Förslag 2. SKL har inget att erinra om förslagets formulering. Motiven till förslaget behöver däremot kompletteras med full hänsyn tagen till det kommunala självstyret.

Ansvars- och finansieringsprincipen

Förslag 3: Regeringen föreslår för riksdagen att fastslå att ansvars- och finansieringsprincipen utgör utgångspunkten för samhällets insatser, innefattande stat, kommun och landsting i funktionshinderspolitikens genomförande.

En konsekvensanalys av förslaget ekonomiska konsekvenser för kommuner och landsting/regioner saknas.

SKL utgår ifrån att förslaget inte i något avseende förändrar nedanstående.

Den kommunala finansieringsprincipens innebörd är att kommuner och landsting inte ska behöva höja skatten eller prioritera om annan verksamhet för att finansiera nya statliga uppgifter.

Finansieringsprincipen är grundläggande för de ekonomiska relationerna mellan staten och kommunsektorn, och gäller i båda riktningarna. Finansieringsprincipen omfattar statligt beslutade obligatoriska åtgärder som direkt tar sikte på kommunal verksamhet.

”Förordningen om regeringens medgivande till beslut om vissa föreskrifter” (SFS 2014:570) trädde i kraft den 1 augusti 2014. Innebörden är att en myndighet innan den beslutar om föreskrifter som vid tillämpningen kan få sådana effekter på kostnader för staten, kommuner eller landsting som inte är oväsentliga, ska den ha regeringens medgivande. Det innebär en ökad tydlighet att vissa beslut från myndigheter ska in i den statliga budgetprocessen, vilket i sin tur stärker finansieringsprincipen.

Finansieringsprincipen är ingen lag men är godkänd av riksdagen och tillämpas sedan 1993.

Reviderad förordning 2001:526

Förslag 4. Socialstyrelsen är en central aktör i funktionshinderspolitiken. Socialdepartementet bör överväga att inkludera Socialstyrelsen bland myndigheter med ansvar för kunskapsområden.

Utmaningar i uppföljningen av effekt- och resultatmålen

SKL delar MFD:s bild att brist på statistiskt underlag försvårar uppföljningar. Data till stöd för verksamhetsutveckling inom olika delar av politikområdet är ett eftersatt område. En kraftsamling för att avhjälpa detta är av avgörande betydelse för politikområdets samlade utveckling.

Det uppföljningssystem som MFD tagit fram för kommunerna har varit föremål för diskussioner. SKL anser att uppföljningssystemet inte är ändamålsenligt vare sig i syfte, innehåll eller omfattning.

Funktionshinderspolitisk samordning på Regeringskansliet

Förslag 14: SKL välkomnar att funktionshinderspolitiken samordnas från det departement som ansvarar för arbetet med mänskliga rättigheter.

Erfarenheten från kommuner, landsting och regioner är att statens styrning inom det funktionshinderspolitiska området är fragmentiserad och uppvisar stora samordningsbrister. En högre grad av måluppfyllelse kräver att staten föregår med gott exempel vad avser samordning och integrering av funktionshindersperspektiv. Det skulle påverka förutsättningar för kommunal och landstingskommunal sektor till det bättre och vara ett välkommet stöd. Det är SKL:s förhoppning att en bättre samordnad nationell styrning kan åstadkommas från det departement som arbetar med mänskliga rättigheter.

Landsting, regioner och kommuner

Förslag 17: Regeringen arbetar fram en gemensam vision för funktionshinderspolitiken med SKL.

SKL välkomnar en fördjupad dialog med Regeringskansliet i funktionshinderspolitiska frågor. Stat, kommun och landsting har idag skilda bilder av funktionshinderspolitikens större utmaningar. En konsekvens därav är att tid och kraft ägnas åt att tvista om hur verkligheten ser ut, i stället för att tillsammans verka för utveckling. En ny funktionshinderspolitik behöver ta avstamp i en samsyn kring vilka de största utmaningarna är. En systematisk dialog mellan SKL och Regeringskansliet skulle ge försättningar för en sådan samsyn.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande

Muntlig reservation lämnades av Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet, Liberalerna och Sverigedemokraterna.